

Research Paper

Comparison of social competence with bullying – victim behavior in students with and without learning disability

Maryam Ezati Babi^{1*} & Niloofar Mikaeili²

1. PhD student, Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardebil, Iran.

2. Professor, Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardebil, Iran.

Citation: Ezati Babi, M. & Mikaeili, N. (2022). [Comparison of social competence with bullying - victim behavior in students with and without learning disability (Persian)]. *Journal of Learning Disabilities*, 11(2):91-103. <https://doi.org/10.22098/jld.2022.7142.1762>

doi: 10.22098/jld.2022.7142.1762

Article Info:

Received: 2020/04/13

Accepted: 2022/01/14

Available Online: 2022/03/06

Key words:

Social competence
Bullying– victim
behavior
Learning
disability.

ABSTRACT

Objective: This study aimed at comparison of social competence with bullying–victim behavior in students with and without learning disability.

Methods: Method the descriptive study was of causal– comparative type. The statistical population of the study included all students with learning disabilities who referred to the educational centers of Germe city in the 2019-2020 academic year and normal student (without learning disorder) of the same city, of them 60 people (30 people with learning disabilities and 30 people without learning disabilities) were selected by available sampling method.

Results: For gathering the data were used from Cohen & Riesman social competence questionnaire and Olivious bullying–victim questionnaire, multivariate analysis of variance (MANOVA) was used to analyze data. the results of variance showed that there is a significant difference between the two groups in social competence and bullying – victim behavior ($P<0/001$), in the other words, the results showed that the level of social competence in the group of students with learning disabilities was less than the group of students without learning disabilities and too the level of bullying-victim behavior in the group of students with learning disabilities was more than the group of students without learning disabilities.

Conclusion: The results of studies showed that students with learning disabilities have a higher risk of developing behavioral problems (bullying–victimization). Therefore, production programs academic to parents and educators intention prevention of explosion behavior disorders and diagnosis and treatment timely it is necessary.

Extended Abstract

1. Introduction

Learning disability is one of the biggest and perhaps the most controversial categories of education (Ashkani & Heidari, 2014). In fact, learning disability is a condition in which a person is deficient in the development of academic skills in the fields of reading, mathematics or writing (Afrooz, Ghasemzadeh, Taziki, Mohajerani & Dalvand, 2014).

In DSM 5, learning disabilities have been renamed data-specific learning disabilities, and reading disabilities, writing disabilities, and math disorders, each of which was previously considered an independent disorder, now serve as a specific learning disability specifier. Are included (Ganji and Ganji, 2013). One of the variables that is likely to be impaired in people with learning disabilities is social competence. Social competence is the ability of human performance to exercise personal independence

*Corresponding Author:

Maryam Ezati Babi

Address: PhD student, Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardebil, Iran.

Tel: +98 (45) 32642700

E-mail: Maryam.ezatibabi@gmail.com

and social responsibility. In other words, social competence is the ability to take care of oneself, to help and care for others. Swanson & Malone (1992) examined the social competence of students with learning disabilities and normalcy by analyzing 39 studies. The results showed that students with learning disabilities in social problem-solving skills are weaker than 79% of normal students, in behavioral problems are worse than 78% of normal students which is consistent with the results of research Coleman & Minuet (1992), Volk & Cameleers (2012) & Wight & Chapparo (2008). Another variable associated with learning disabilities is bullying-victim behavior. Bullying at school is one of the most problematic behaviors in adolescence that has recently attracted the attention of researchers in the field of educational psychology (Patchin, Hinduja, 2011). Another student is repeatedly bullied or threatened or harassed as a victim of bullying (Gredler, Olweus, 2003). The results of some studies have shown that people with disabilities reported their school experience as horrific, they reported that they did not receive any help for their educational problems and were ridiculed and ridiculed by their peers, which could be a matter of self-respect and Reduce the self-concept of these children and provide the ground for negative internal and external reactions (Leary, Schrendorfer, Haupt, 1995) that can be considered in line with the findings of Yu et al (2006), Shahim (2003). The aim of this study was to compare social competence with bullying- victim behavior in students with and without learning disabilities.

2. Materials and Methods

This research was applied in terms of aim and descriptive- causal- comparative in terms of information collection way. The statistical population included all male and female high school students in Germi City in the academic year of 2019-2020. From this population, 60 individuals (30 normal students) were selected by multi-stage cluster sampling method and (30 students with learning disabilities) by available method. The following tools were used to collect information:

Cohen and Formal Social Competence Scale Instrument: This questionnaire was developed in two forms of 73-choice and 64-choice and was standardized by Morag (1985) for the use of primary

school students and its items were reduced to 44 questions. The Social Competency Scale assesses the level of a child's emotional-social functioning in school, which the teacher completes according to the child's interactions with peers and adults and how the child uses the classroom environment for learning. This scale includes two subscales, which include: cooperation - surrender to anger - opposition and desire - participation against cold - withdrawal. Morag (1985) reported the validity of the mentioned scale using the simultaneous method with correlation coefficients of 0.74 and 71.0 for the first subscale and 0.76 and 0.77 for the second subscale (Morouti et al., 2014).

Olivia's bullying – victim questionnaire: to translate bullying in school, the Persian translation of the Olweus (1996) Bullying Questionnaire can be used. The Bullying Questionnaire is a victim of a series of self-report questionnaires developed in 1986 by Don Olivios, which was revised in 1996. This questionnaire consists of 40 questions on a Likert scale that addresses bullying experiences over the past two months. The validity and reliability of the questionnaire was reported in 1994 by the manufacturer of the questionnaire through an internal correlation of 0/8 and 0/9.

3. Results

Results of multivariate variance on Mean social competence, prevalence of bullying, victim behavior and bullying behavior in students with learning disabilities is given in Table 1. MANOVA multivariate analysis of variance was used for inferential analysis and the study of research hypotheses. The results of Table 2 show the relationship between social competence and students with learning disabilities and normal students. The result of the value (sig) in the table is 005. This means that there is a relationship between the named variable. Table 3 shows the relationship between bullying/ victim behavior between students with disabilities and normal students. This conclusion is obtained according to the method of multivariate analysis of variance because it measures the mean difference between the two groups (normal and learning disabilities) and the value (sig) in the table is 006. This means that there is a relationship between the named variable.

Table 1. Results of multivariate variance on mean social competence, prevalence of bullying, victim behavior and bullying behavior in students with learning disabilities

Sources	Dependent variable	SS	Df	MS	F	Sig	Eta
Group	social competence	9275/267	1	9275/267	98/253	•/•••	0/629
	prevalence of bullying	29/400	1	29/400	27/356	•/•••	0/320
	victim behavior	299/267	1	299/267	12/712	•/•••	0/180
	bullying behavior	29/400	1	29/400	6/601	0/013	0/102
Error	social competence	5475/333	58	94/402			
	prevalence of bullying	62/333	58	1/075			
	victim behavior	1365/467	58	23/543			
	victim behavior	258/333	58	258/333			
Total	social competence	34/652	60				
	prevalence of bullying	608	60				
	victim behavior	11140	60				
	victim behavior	7200	60				

4. Discussion and Conclusion

The aim of this study was to compare social competence with bullying-victim behavior in students with and without wind disability. The results of this study showed that the mean scores of social competence and bullying-victim behavior were significantly lower and higher in students with learning disabilities, respectively, than normal students. Findings indicate that there is a difference in the score of social competence of students with and without learning disabilities. This means that students with learning disabilities experience less social competence than normal students. These findings can be found with the findings of Coleman & Manit (1992), Swanson & Malone (1992), White & Chaparro (2008), Abolghasemi et al. (2011) showed that low social competence in students with learning disabilities is consistent. It can be stated that students with learning disabilities, perhaps due to the perceived deviation from the stereotyped norms of social and academic competence, assume the most negative social status in the integrated classroom. Also, these students may not be socially competent due to unsuccessful experiences (Gorman, 2002; Translated by Narimani & Degarmandrog, 2004).

Another result of the present study is the difference in the score of bullying- victim behavior of students with learning disabilities and normal that the score of bullying – victim behavior is students with learning disabilities is higher. These finding can be considered in line with those of Leary et al (1995), Kissner et al (1989), Shahim (2003). Also Yu et al (2006) found

that children with learning disabilities are twice as likely as children without learning disabilities to have high levels of behavioral problems. Learning disabilities are one the most effective underlying causes of bullying behaviors. Students are also at risk for learning disabilities. In explaining this result, it can be said that researchers, in view of the above and also the lack of research in this field, and the high prevalence of learning disabilities in students, economic, social, educational and family burned and harmful consequences of these disorders, seek to help identify better and ultimately appropriate treatment and education strategies.

5. Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

The principles of ethics are fully observed in this research. Participants participated voluntarily, their information was confidential and they were given the right to withdraw from the research.

Funding

This study has not received any financial support from any organization or institution.

Authors' contributions

All authors have participated in the design, implementation and writing of all parts of the research.

Conflicts of interest

According to the authors of this article, there is no conflict of interest.

مقاله پژوهشی

مقایسه شایستگی اجتماعی با رفتار قلدری - قربانی در دانش آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری خاص

مریم عزتی بابی^{۱*} و نیلوفر میکائیلی^۲

۱. دانشجوی دکتری روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.
 ۲. استادگروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

چکیده

هدف: هدف این پژوهش مقایسه شایستگی اجتماعی و رفتار قلدری-قربانی در دانش آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری خاص بود.
روش‌ها: طرح پژوهش توصیفی از نوع علی-مقایسه‌ای است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش آموزان مبتلا به اختلال یادگیری مراجعه کننده به مراکز آموزشی شهرستان گرمی در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ و دانش آموزان عادی (فاقد اختلال یادگیری) همان شهر بودند که از بین آن‌ها تعداد ۶۰ نفر (۳۰ نفر مبتلا به ناتوانی یادگیری و ۳۰ نفر بدون ناتوانی یادگیری) با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه شایستگی اجتماعی کوهن و رسمن و پرسشنامه قلدری-قربانی اولویوس استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل واریانس چندمتغیره (مانوا) استفاده گردید.

یافته‌ها: نتایج تحلیل واریانس نشان داد که بین دو گروه در شایستگی اجتماعی و رفتار قلدری-قربانی تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/001$)؛ بدین ترتیب که شایستگی اجتماعی در دانش آموزان دارای ناتوانی یادگیری کم‌تر از دانش آموزان عادی است و همچنین رفتار قلدری-قربانی در دانش آموزان دارای ناتوانی یادگیری بیشتر از دانش آموزان عادی است.

نتیجه‌گیری: نتایج مطالعه نشان داد که دانش آموزان با ناتوانی یادگیری خطرپذیری بیشتری برای ابتلا به مشکلات رفتاری (قلدری-قربانی) دارند. از این رو ارائه برنامه‌های آموزشی به والدین و مربیان به منظور پیشگیری از بروز اختلال‌های رفتاری و تشخیص و درمان به موقع آن ضروری است.

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۱/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۲۴

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۱۲/۱۵

کلیدواژه‌ها:

شایستگی اجتماعی، رفتار قلدری-قربانی، ناتوانی یادگیری.

مقدمه

ناتوانی یادگیری^۱، یکی از بزرگ‌ترین و شاید جنجال برانگیزترین مقوله‌های آموزش و پرورش می‌باشد (اشکانی و حیدری، ۱۳۹۳). در واقع ناتوانی یادگیری حالتی است که در آن فرد در پیشرفت مهارت‌های تحصیلی، در زمینه‌های خواندن، ریاضیات و یا نوشتن نقص دارد (افروز، قاسم زاده، تازیکی، مهاجرانی و دالوند، ۱۳۹۳). در پنجمین ویراست راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی^۲ (DSM-5)، اختلال یادگیری به اختلال یادگیری خاص تغییر نام و ماهیت داده و اختلال خواندن، اختلال نوشتن، و اختلال ریاضی، که هر یک در قبل یک اختلال مستقل و مجزا محسوب می‌شد، اکنون به عنوان یک اسپسیفایر در اختلال یادگیری خاص گنجانده شده‌اند (گنجی و گنجی، ۱۳۹۲). به طور تقریبی ۵ درصد دانش آموزان مدرسه‌های عمومی آمریکا دچار نوعی اختلال یادگیری

هستند (آلتراس، ۲۰۰۷؛ به نقل از نیرمانی، رجبی، افروز و صمدی خوشخو، ۱۳۹۰). کودکان با اختلال یادگیری، هوش نزدیک به متوسط یا بالاتر دارند، آن‌ها هم معما و هم متناقض هستند، به طور معمول، این کودکان در مدرسه مشکلات زیادی دارند، اصطلاح یادگیری دلالت بر این دارد که آن‌ها برای یادگیری مطالب ساده تلاش بیش از حدی می‌کنند و نیاز به حمایت‌های جبرانی دارند تا در مدرسه موفق شوند (لرنر^۳، ۲۰۱۲).

یکی از متغیرهایی که احتمالاً در افراد دارای ناتوانی‌های یادگیری دچار نقص می‌شود، شایستگی اجتماعی^۴ است. شایستگی اجتماعی توانایی عملکرد انسان در اجرای استقلال شخصی و مسئولیت‌پذیری

1. Learning disability
2. The fifth edition of the diagnostic and statistical guide (DSM-5)
3. Lerner
4. suitability social

* نویسنده مسئول:

مریم عزتی بابی

نشانی: دانشجوی دکتری روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

تلفن: ۰۰۳۲۶۴۲۷۰۰ (۴۵) ۹۸+

پست الکترونیکی: Maryam.ezatibabi@gmail.com

ناتوانی‌های یادگیری

باهمسالان استفاده نمی‌کنند، اما به دلیل تسلط و کنترلی که بر دیگر کودکان پیدا کرده‌اند، معروف و پذیرفته می‌شوند (مرتینز^۱، ۲۰۱۰). وایت و چاپارو (۲۰۰۸) به بررسی شایستگی اجتماعی دانش‌آموزان با مشکلات یادگیری از دید معلمان پرداختند. نتیجه این بررسی نشان داد که از دید معلمان، این دانش‌آموزان در مقایسه با همسالان عادی خود، در حوزه‌های مختلف عملکرد اجتماعی دچار نقص هستند. نتایج پژوهش‌ها بیانگر آن است که کودکان مبتلا به اختلال‌های یادگیری دارای مشکلات اجتماعی (فریلچ و شچمن^{۱۱}، ۲۰۱۰؛ به نقل از زاهد، رجیبی و امیدی، ۱۳۹۰)، شایستگی اجتماعی پایین (ابوالقاسمی، رضایی جمالویی، نریمانی، زاهد بابلان، ۱۳۹۰) و ضعف در تعامل اجتماعی (سلیمانی، زاهد بابلان، فرزانه و ستوده، ۱۳۹۰) هستند. در این راستا، شایستگی اجتماعی به مجموعه مهارت‌ها، نگرش‌ها و حالت‌های عاطفی گفته می‌شود که به برخورد شایسته اجتماعی فرد کمک می‌کند. روانشناسان معتقدند که هم کودکان پرخاشگر و واکنش‌ساز و هم واکنشی در مقایسه با کودکان غیردرگیر در پرخاشگری، همدردی عاطفی، مهارت‌های دیدگاه‌گیری و همچنین شایستگی اجتماعی ضعیفی دارند؛ که این ویژگی‌ها زمینه پرخاشگری آن‌ها را تسهیل می‌کند. شواهد پژوهشی نیز نشان داده است دانش‌آموزانی که قلدری مزمنی دارند، در همه دوره‌های سنی از شایستگی اجتماعی پایین‌تری برخوردارند (نیشن، وینو، پرکینز و ستیلنز^{۱۲}، ۲۰۰۸).

از متغیرهای دیگر که می‌تواند با ناتوانی یادگیری ارتباط داشته باشد، رفتار قلدری-قربانی^{۱۳} است. رفتار قلدری به عنوان یکی از رفتارهای مشکل‌ساز دوره نوجوانی، شامل هر نوع رفتار فیزیکی، کلامی یا روانی عمدی و تکرار شونده است که توسط یک نوجوان و یا گروهی از نوجوانان قوی‌تر و قدرتمندتر به سمت نوجوان دیگری که تصور می‌شود آسیب‌پذیر و مطیع باشد انجام می‌گیرد (کاکینو، ۲۰۱۳؛ به نقل از صفایی نایینی، نریمانی، کاظمی و موسی‌زاده، ۱۳۹۹).

اجتماعی است. به عبارت دیگر، شایستگی اجتماعی توانایی مراقبت از خود، یاری‌رساندن و مراقبت از دیگران است. سوانسون و مالون^۱ (۱۹۹۲) شایستگی اجتماعی دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری و عادی را با فراتحلیل ۳۹ مطالعه مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که دانش‌آموزان دارای ناتوانی‌های یادگیری در مهارت حل مسئله اجتماعی از ۷۹ درصد دانش‌آموزان عادی ضعیف‌تر هستند، در مشکلات رفتاری از ۷۸ درصد از دانش‌آموزان عادی وضعیت بدتری دارند. کولمن و منیت^۲ (۱۹۹۲) به مقایسه شایستگی اجتماعی دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری و عادی پرداختند. نتایج نشان داد که از نظر معلمان، دانش‌آموزان دارای ناتوانی‌های یادگیری در شایستگی اجتماعی به صورت معناداری ضعیف‌تر از دانش‌آموزان عادی می‌باشند. سابورنی^۳ (۱۹۹۴) در پژوهشی به مقایسه شایستگی اجتماعی در دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری و بهنجار پرداختند. نتایج نشان داد که دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری در مقایسه با دانش‌آموزان بهنجار دارای شایستگی اجتماعی کم‌تری هستند. بیر، مینک و میننگ^۴ (۲۰۰۲) در مطالعه‌ای نشان دادند که بین دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری و عادی تفاوت کمی در شایستگی اجتماعی و رفتاری وجود دارد، اما شایستگی تحصیلی-عقلانی کودکان عادی بیشتر بود. نتایج یافته‌ها حاکی از آن است که دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری در مقایسه با کودکان عادی شایستگی اجتماعی کمتری دارند (سابورنی، ۱۹۹۴). همچنین برخی پژوهش‌ها نشان دادند که بین دانش‌آموزان دارای ناتوانی‌های یادگیری و دانش‌آموزان عادی از نظر شایستگی اجتماعی و رفتاری تفاوت کمی وجود دارد (بیر، مینک و میننگ، ۲۰۰۲). با توجه به تناقض موجود در یافته‌های پیشین، انجام این پژوهش ضروری به نظر می‌رسد. تاکنون تحقیقات کمی نیز بر روی کودکان دارای ناتوانی‌های یادگیری در مقطع راهنمایی صورت گرفته‌است. شواهد پژوهشی نیز حاکی از آن است که کفایت اجتماعی پایین (ولک و کمیلری^۵، ۲۰۱۲) متعاقب آن بروز رفتارهای ناسالم از جمله افسردگی (سینیو^۶، ۲۰۱۳؛ فراسر و ویک^۷، ۲۰۱۳) و اضطراب اجتماعی (موناهان^۸، ۲۰۰۸) منجر به طرد فرد از گروه همسالان و قربانی شدن وی می‌گردد.

در پژوهشی شافر، تپانجان و سدلمایر^۹ (۲۰۱۲) روی ۱۵۲۵ کودک دبستانی نشان دادند کودکان زورگو، منزلت اجتماعی پایینی میان همسالان خود دارند و نقش‌های زورگویی و قربانی می‌تواند پیش‌بینی‌کننده منزلت اجتماعی آنان میان همسالان‌شان باشد. زورگویان از رفتارهای پسندیده اجتماعی برای برقراری رابطه

1. Swanson & Malone
2. Coleman & Minuet
3. Sabornie
4. Bear, Minke & Manning
5. Volk & Cameleers
6. Sinio
7. Fraser & Wike
8. Monahan
9. Schafer, Tipandjan & Sedlmeier
10. Marten's
11. Freilich & Shechtman
12. Nation
13. Bullying - Victim

با توجه به اینکه کودکان مبتلا به ناتوانی‌های یادگیری از مشکلات رفتاری در رنج هستند، بررسی میزان شیوع این اختلالات به صورت جزئی در آن‌ها و مقایسه مشکلات رفتاری آن‌ها با کودکان عادی از اهمیت ویژه‌ای برای پژوهشگران، روانشناسان و مشاوران مشغول به فعالیت در زمینه مشکلات روانشناختی این کودکان برخوردار است؛ همچنین با توجه به اینکه در پژوهش‌های قبلی مخصوصاً در داخل کشور به مقایسه شایستگی اجتماعی با رفتار قلدری-قربانی در کودکان مبتلا به ناتوانی‌های یادگیری پرداخته نشده است، نتایج این پژوهش، دانش موجود در این زمینه را ارتقا می‌بخشد. با توجه به آنکه افزایش شایستگی اجتماعی و کاهش رفتار قلدری-قربانی در تمام اقشار جامعه و به ویژه دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری، باعث پیشرفت و سلامت روان می‌شود، ضرورت انجام این پژوهش احساس می‌شود. با توجه به مطالب فوق، هدف از انجام پژوهش حاضر، پاسخ دادن به این سؤال است که: آیا از نظر شایستگی اجتماعی و رفتار قلدری-قربانی بین دانش‌آموزان مبتلا به اختلال یادگیری خاص و بهنجار تفاوت معناداری وجود دارد؟

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر، توصیفی از نوع علی-مقایسه‌ای (پس رویدادی) است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش‌آموزان (دختر و پسر) پایه متوسطه اول مبتلا به ناتوانی یادگیری و دانش‌آموزان عادی شهرستان گرمی که در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ مشغول به تحصیل بودند، تشکیل دادند. دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری براساس تشخیص مرکز ناتوانی‌های یادگیری شهرستان گرمی به عنوان دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری تشخیص داده شده بودند (۳۰ نفر). با توجه به پایین بودن حجم جامعه مربوط به دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری، در این پژوهش کل آنان به عنوان نمونه پژوهش به روش نمونه‌گیری در دسترس در نظر گرفته شدند (۳۰ نفر). از میان دانش‌آموزان عادی نیز ۳۰ نفر از نظر جنسیت، پایه تحصیلی و شهر محل سکونت با نمونه مبتلا به ناتوانی‌های یادگیری همتا شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از ابزارهای زیر استفاده شد.

- 1 Patchin & Hinduja
2. Gredler & Olweus
3. Glew, Fan, Katon & Rivara
4. Hughes & Dawson
5. Kisner & Gatlin
6. Leary, Schrendorfer & Haupt
7. Yu, Buka, Mc Cormick, Fitzmaurice & Indurkhyia

قلدری در مدرسه از رفتارهای مشکل ساز دوره‌ی نوجوانی است که اخیراً توجه پژوهشگران حیطه‌ی روانشناسی تربیتی را به خود معطوف ساخته است (پت چین و هیندوجا، ۲۰۱۱). بیشتر پژوهشگران و روانشناسان بر این باورند که قلدری شکلی از آزار و اذیت‌های جسمی و روانشناختی یک یا چند دانش‌آموز علیه دانش‌آموزان دیگر به صورت مکرر در یک دوره زمانی است (بیرامی و علانی، ۱۳۹۲). مفهومی که ارتباط بسیار نزدیکی با قلدری دارد، قربانی شدن است. قربانی قلدری یعنی اینکه یک دانش‌آموز به سبب فشارها و فعالیت‌های منفی یک یا چند دانش‌آموز دیگر به کرات مرتکب قلدری شود و یا به عنوان قربانی در مقابل رفتارهای قلدری، مورد تهدید و آزار و اذیت قرار گیرد (گردلر و اولونوس، ۲۰۰۳). قربانیان قلدری بسیار مضطرب و ناامن‌تر از دانش‌آموزان معمولی هستند. به وسیله سایر دانش‌آموزان مورد حمله قرار می‌گیرند و واکنش آن‌ها در برابر آزار و اذیت دیگران گریه کردن و انزواطلبی است. قربانیان از عزت نفس پایین رنج می‌برند و نسبت به خود و موقعیت‌ها نگرش منفی دارند. آن‌ها احساس احمق بودن، خجالت‌زدگی و عدم جذابیت دارند و در محیط مدرسه تنها و طردشده هستند (گلیو، فان، کاتن و ریوارا، ۲۰۰۸). مسأله قلدری در مدارس و قربانیان آن، موضوع پژوهش‌های بسیاری در طی سال‌های اخیر بوده است؛ با این حال، این معضل پرمخاطره که می‌تواند روند یادگیری را مختل سازد و پیامدهای شخصیتی و اجتماعی نامطلوبی به بار آورد کاملاً روشن است که اگر خواهان جامعه‌ای عاری از خشونت هستیم، باید به قلدری به عنوان پیش‌درآمدی بر خشونت‌های بیشتر، و کاهش یادگیری در تحصیلات به شکل کاملاً علمی پرداخته شود. نتایج برخی از پژوهش‌ها (هوقز و داومن، ۱۹۹۵ و کیشنر و گاتلین، ۱۹۸۹) نشان داد که افراد با ناتوانی یادگیری تجربه مدرسه خود را هولناک گزارش کردند. آن‌ها گزارش کردند که هیچ کمکی برای مشکلات تحصیلی خود دریافت نمی‌کردند و مورد طرد و تمسخر همسالان خود قرار می‌گرفتند، که این امر می‌تواند حرمت خود و خودپنداشت این کودکان را کاهش دهد و زمینه بروز واکنش‌های درونی و بیرونی منفی را فراهم سازد (لری، اسپروندرفر و هاپت، ۱۹۹۵). نتایج پژوهش یو، بوکا، کورمیک، فیتز موریک و ایندورخیا (۲۰۰۶) حاکی از این بود که کودکان با ناتوانی یادگیری نسبت به کودکان بدون ناتوانی یادگیری دو برابر بیشتر احتمال دارد که سطوح بالایی از مشکلات رفتاری نشان دهند.

ناتوانی‌های یادگیری

در دسترسی بودن حمایت اجتماعی در یک مقیاس ۵ گزینه‌ای لیکرت می‌سنجد. روایی و پایایی پرسشنامه از طریق اجرا در گروه ۵۰۰ نفری از دانش‌آموزان دختر و پسر ۱۱-۱۶ ساله نروژی در سال ۱۹۹۴ توسط سازنده پرسشنامه از طریق همبستگی درونی ۰/۸ و ۰/۹ گزارش گردید. در ایران نیز این پرسشنامه در سال ۱۳۸۹ توسط شهریارفر بر روی ۲۸۰ نفر از دانش‌آموزان دختر و پسر ۱۵-۱۳ ساله اجرا شد و پایایی آن از دو طریق آزمون-آزمون مجدد و همسانی درونی بررسی شده است که به ترتیب برای مقیاس قربانی شدن ۰/۶۵ و ۰/۷۴ و برای مقیاس قلدری ۰/۷۴ و ۰/۷۸ گزارش شده است. اعتبار این پرسشنامه نیز به دو طریق اعتبار محتوایی و همبستگی بین خرده مقیاس‌های پرسشنامه بررسی و نتیجه نشان داد که خرده مقیاس‌های پرسشنامه یا هم همبستگی رضایت بخشی را دارا می‌باشند (شهریاری، ۱۳۸۹؛ نقل از کیانی راد، ۱۳۸۹). در این بررسی نیز آلفای کرونباخ برای مقیاس قربانی شدن ۰/۸۴، و برای مقیاس قلدری ۰/۶۱ بدست آمد.

روش اجرا

شیوه اجرا در این پژوهش، به این صورت بود که محقق با تهیه معرفی نامه از طرف دانشگاه و با کسب اجازه از سازمان آموزش و پرورش شهرستان گرمی و مشخص نمودن نمونه در مدارس راهنمایی شهرستان گرمی حضور یافت. برای مقایسه این کودکان با کودکان بدون مشکلات یادگیری همتاسازی صورت گرفت. بدین ترتیب با مراجعه به مدرسه‌ای که دانش‌آموزان مبتلا به اختلال-های یادگیری مشغول به تحصیل بودند، از همان پایه تحصیلی، دانش‌آموزان بدون مشکلات یادگیری انتخاب شدند و هر یک از آزمون‌های یاد شده طی مراحل مختلف بر روی این دانش‌آموزان اجرا شد و سپس داده‌های به دست آمده با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج

در پژوهش حاضر از آمار توصیفی برای بررسی میانگین و انحراف معیار استفاده شد و به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها با توجه به ماهیت متغیرها و فرضیه تحقیق از آزمون تحلیل واریانس چند متغیره مانوا (MANOVA) استفاده گردید. جدول ۱، میانگین بین دو گروه دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بدون اختلال یادگیری را از لحاظ دو مؤلفه متغیر شایستگی اجتماعی (تمایل- مشارکت و همکاری- تسلیم) نشان می‌دهد.

1. Cohen & Riesman social competence questionnaire
2. Olivia's bullying - victim questionnaire

مقیاس شایستگی اجتماعی کوهن و رسمن: این پرسشنامه به دو صورت فرم ۷۳ گزینه‌ای و ۶۴ گزینه‌ای ساخته شد و توسط **موراج (۱۹۸۵)** به منظور استفاده دانش‌آموزان دبستانی هنجاریابی شد و گویه‌های آن به ۴۴ سوال کاهش یافت. مقیاس شایستگی اجتماعی سطح کارکردهای هیجانی-اجتماعی کودک را در مدرسه بررسی می‌کند که معلم با توجه به تعامل کودک با همسالان و بزرگسالان و چگونگی استفاده کودک از محیط کلاسی برای یادگیری، آن را تکمیل می‌کند. این مقیاس دو خرده مقیاس را در بر می‌گیرد که شامل: همکاری-تسلیم در مقابل خشم-مخالفت و تمایل-مشارکت در مقابل سردی-کناره‌گیری می‌باشد. روش نمره گذاری گویه‌ها بدین صورت است که به هر یک گزینه‌ها از گزینه همیشه تا گزینه هرگز به ترتیب نمره ۵، ۴، ۳، ۲ و ۱ تعلق می‌گیرد، به این دلیل که این مقیاس دو قطب مقابل هم را ارزیابی می‌کند، بعضی سوالات ارزش مثبت و بعضی سوالات ارزش منفی دارند، بنابراین گویه معکوس ندارد. کم‌ترین و بیش‌ترین نمره ممکن برای خرده مقیاس تمایل-مشارکت در مقابل سردی-کناره‌گیری ۳۳- و ۵۱+ می‌باشد (کوهن، ۱۹۷۲). **کوهن و رسمن (۱۹۷۲)**، ضرایب پایایی برای کل مقیاس را ۰/۸۹، برای خرده مقیاس همکاری-تسلیم در مقابل خشم-مخالفت ۰/۹۳ و تمایل-مشارکت در مقابل سردی-کناره‌گیری ۰/۹۵ گزارش نمود. **کوهن (۱۹۷۲)** جهت تعیین روایی مقیاس از روش روایی سازه با استفاده از پرسشنامه کلاس درس اسپنجر استفاده کرد. همبستگی بین پرسشنامه کلاس درس اسپنجر و خرده مقیاس همکاری-تسلیم در مقابل خشم-مخالفت ۰/۸۰ و تمایل-مشارکت در مقابل سردی-کناره‌گیری ۰/۸۰ به دست آمد (**کوهن، ۱۹۷۲**). همچنین، موراج روایی مقیاس مذکور را با استفاده از روش همزمان با ضرایب همبستگی ۰/۷۴ و ۰/۷۱ برای خرده مقیاس اول و ۰/۷۶ و ۰/۷۷ برای خرده مقیاس دوم گزارش نمود (**مروتی و بهرامیان و مکتبی، ۱۳۹۲**).

پرسشنامه قلدری-قربانی اولویوس: برای سنجش قلدری در مدرسه از نسخه ترجمه شده پرسشنامه قلدری اولویوس (**۱۹۹۶**) استفاده شد. پرسشنامه قلدری/قربانی از سری پرسشنامه‌های خود گزارش‌دهی است که در سال ۱۹۸۶ توسط دان اولویوس ساخته شد و در سال ۱۹۹۶ مورد تجدید نظر قرار گرفت. این پرسشنامه شامل ۴۰ سوال در مقیاس لیکرت است که به تجربیات دو ماه گذشته مربوط به قلدری افراد می‌پردازد. سوالات اولیه پرسشنامه شامل مواردی است که میزان احساسی دانش‌آموز درباره ایمنی در مدرسه، ادراک فرد از

ناتوانی‌های یادگیری

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای شایستگی اجتماعی و رفتار قلدری - قربانی

متغیرها	M	SD
تمایل - مشارکت در مقابل سردی - کناره‌گیری	۶۰/۱۶۷	۱/۸۸۲
	۶۸/۵۳۳	۱/۸۸۲
همکاری - تسلیم در مقابل خشم - مخالفت	۶۱/۱۰۰	۱/۵۶۸
	۶۷/۷۰۰	۱/۵۶۸
رفتار قلدری	۱۰/۵۰۰	۰/۶۴۱
	۹/۱۰۰	۰/۶۴۱
رفتار قربانی	۱۲/۳۳۳	۰/۸۸۶
	۱۱/۸۰۰	۰/۸۸۶

۱۱/۸۰۰ است. این بدین معنی است که تمایل مشارکت در بین دانش‌آموزان بدون اختلال یادگیری به مراتب بیشتر از دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری است. و همچنین در دیگر مؤلفه شایستگی اجتماعی (همکاری - تسلیم) نیز همین نتیجه را نشان می‌دهد. رفتار قلدری نیز در بین دانش‌آموزان عادی به مراتب کمتر از دانش‌آموزان ناتوانی یادگیری است. همچنین، رفتار قربانی نیز در کودکان عادی به مراتب کمتر از کودکان ناتوان یادگیری است.

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، میانگین تمایل - مشارکت در مقابل سردی - کناره‌گیری و همکاری - تسلیم در مقابل خشم - مخالفت دانش‌آموزان با اختلال یادگیری به ترتیب برابر با ۶۸/۱۶۷ و ۶۱/۱۰۰ و دانش‌آموزان بدون اختلال یادگیری به ترتیب برابر با ۶۷/۷۰۰ و ۶۸/۵۳۳ است. همچنین، میانگین رفتار قلدری و قربانی دانش‌آموزان با اختلال یادگیری به ترتیب برابر با ۱۰/۵۰۰ و ۹/۱۰۰ و دانش‌آموزان بدون اختلال یادگیری به ترتیب برابر با ۱۲/۳۳۳ و ۱۱/۸۰۰ است.

جدول ۲. نتایج تحلیل واریانس چندمتغیره برای مقایسه کلی گروه‌ها در مورد میانگین نمرات

نام آزمون	مقادیر	F	df فرضیه	df خطا	P	اندازه اثر
پیلایی	۱۶۷	۵/۷۰۹	۲/۰۰۰	۵۷/۰۰۰	۰۰۵	۰۱۶۷
لانداوی و بلکز	۸۳۳	۵/۷۰۹	۲/۰۰۰	۵۷/۰۰۰	۰۰۵	۰۱۶۷
اثر هتلینگ	۲۰۰	۵/۷۰۹	۲/۰۰۰	۵۷/۰۰۰	۰۰۵	۰۱۶۷
ریشه روی	۲۰۰	۵/۷۰۹	۲/۰۰۰	۵۷/۰۰۰	۰۰۵	۰۱۶۷

و خروجی بالا برابر ۰۰۵ است و این به معنی وجود رابطه بین متغیر نامبرده است. پس نتیجه می‌گیریم بین شایستگی اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری و دانش‌آموزان عادی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

باتوجه به خروجی به دست آمده از جدول ۲ که رابطه شایستگی اجتماعی بین دانش‌آموزان ناتوانی یادگیری و دانش‌آموزان عادی را بیان می‌کند. این نتیجه‌گیری با توجه به روش تحلیل واریانس چند متغیره حاصل می‌گردد. چون تفاوت میانگین بین دو گروه (عادی و ناتوان یادگیری) را اندازه‌گیری می‌کند و مقدار معنی‌داری در جدول

جدول ۳. نتایج آزمون‌های معناداری تحلیل واریانس چندمتغیره برای مقایسه کلی گروه‌ها در مورد میانگین نمرات

نام آزمون	مقادیر	F	df فرضیه	df خطا	P	اندازه اثر
پیلایی	۰/۴۰	۱/۱۷۵	۲/۰۰۰	۵۷/۰۰۰	۰۰۶	۰۴۰
لانداوی و بلکز	۰/۹۶	۱/۱۷۵	۲/۰۰۰	۵۷/۰۰۰	۰۰۶	۰۴۰
اثر هتلینگ	۰/۴۱	۱/۱۷۵	۲/۰۰۰	۵۷/۰۰۰	۰۰۶	۰۴۰
ریشه روی	۰/۴۱	۱/۱۷۵	۲/۰۰۰	۵۷/۰۰۰	۰۰۶	۰۴۰

و خروجی بالا برابر ۰۰۶ است و این به معنی وجود رابطه بین متغیر نامبرده است. پس نتیجه می‌گیریم بین رفتار قلدری / قربانی دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری و دانش‌آموزان عادی تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

باتوجه به خروجی به دست آمده از جدول (۳) که رابطه رفتار قلدری / قربانی بین دانش‌آموزان ناتوانی یادگیری و دانش‌آموزان عادی را بیان می‌کند. این نتیجه‌گیری با توجه به روش تحلیل واریانس چند متغیره حاصل می‌گردد. چون تفاوت میانگین بین دو گروه (عادی و ناتوان یادگیری) را اندازه‌گیری می‌کند و مقدار معنی‌داری در جدول

جدول ۴: نتایج واریانس چند متغیری روی میانگین شایستگی اجتماعی، شیوع قلدری، رفتار قربانی و رفتار قلدری در دانش‌آموزان با ناتوانی یادگیری خاص

منبع تغییرات	متغیر	SS	df	MS	F	P	Eta
گروه	شایستگی اجتماعی	۹۲۷۵/۲۶۷	۱	۹۲۷۵/۲۶۷	۹۸/۲۵۳	۰/۰۰۰	۰/۶۲۹
	شیوع قلدری	۲۹/۴۰۰	۱	۲۹/۴۰۰	۲۷/۳۵۶	۰/۰۰۰	۰/۳۲۰
	رفتار قربانی	۲۹۹/۲۶۷	۱	۲۹۹/۲۶۷	۱۲/۷۱۲	۰/۰۰۱	۰/۱۸۰
	رفتار قلدری	۲۹/۴۰۰	۱	۲۹/۴۰۰	۶/۶۰۱	۰/۰۱۳	۰/۱۰۲
خطا	شایستگی اجتماعی	۵۴۷۵/۳۳۳	۵۸	۹۴/۴۰۲			
	شیوع قلدری	۶۲/۳۳۳	۵۸	۱/۰۷۵			
	رفتار قربانی	۱۳۶۵/۴۶۷	۵۸	۲۳/۵۴۳			
	رفتار قلدری	۲۵۸/۳۳۳	۵۸	۲۵۸/۳۳۳			
کل	شایستگی اجتماعی	۳۴۰۶۵۲	۶۰				
	شیوع قلدری	۶۰۸	۶۰				
	رفتار قربانی	۱۱۱۴۰	۶۰				
	رفتار قلدری	۷۲۰۰	۶۰				

مشکلات رفتاری (قلدری- قربانی) بیشتری دارند و به‌طور معناداری بیشتر مورد طرد همسالان قرار می‌گیرند. پژوهش مالیک، بالدا و پونیا^۱ (۲۰۰۶) نشان داد کودکان پرخاشگر، هیجانی و تکانشی در ارتباط با همسالان خود راهبردهای مطلوب و مناسب خیلی کمتری را در موقعیت‌های حل مسئله اجتماعی نشان می‌دهند. در واقع، این افراد در موقعیت‌های اجتماعی نامعلوم، اهداف دیگران را به‌صورت خصومت آمیز برداشت می‌کنند. همچنین، در ارائه پاسخ‌های مناسب به مسائل در موقعیت‌های اجتماعی ناتوان هستند و قادر به ارائه پاسخ‌های باکفایت به مسائل نیستند (فری، هیرسچاستین و گازو^۲، ۲۰۰۰).

در تبیین می‌توان بیان کرد که دانش‌آموزان دارای ناتوانی در یادگیری شاید به علت انحراف ادراک شده از هنجارهای قالبی شایستگی اجتماعی و تحصیلی، منفی‌ترین حالت اجتماعی را در کلاس تلفیقی به خود می‌گیرند. همچنین این دانش‌آموزان ممکن است به دلیل تجربیات ناموفق، شایستگی اجتماعی نداشته باشند (گورمن، ۲۰۰۲). همچنین با توجه به این که، در سنین نوجوانی توانایی‌های تحصیلی از مهم‌ترین ابعاد هویت نوجوان است و یکی از ملاک‌های ارزشیابی افراد در جامعه نیز توانایی تحصیلی آنهاست، این سبب می‌شود تا افراد جامعه در ملاک‌های تقسیم بندی خود از افراد خوب و بد، توانایی تحصیلی آنها را جزء مهم‌ترین ملاک‌ها برای ارزشیابی مد نظر قرار می‌دهند و نسبت به کسانی که دارای مشکلات تحصیلی هستند با یک دید منفی نگاه کنند و عملکرد آنها در سایر حوزه‌ها را نامناسب ارزیابی کنند.

بر اساس جدول ۴، نتایج تحلیل واریانس چند متغیری نشان می‌دهد تفاوت آماری معنی داری بین دو گروه دانش‌آموزان با ناتوانی یادگیری و عادی در متغیرهای شایستگی اجتماعی ($F=98/253$ و $P<0/01$)، شیوع قلدری ($F=27/356$ و $P<0/01$)، رفتار قربانی ($F=12/712$ و $P<0/01$) و رفتار قلدری ($F=6/601$ و $P<0/05$) وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف مقایسه شایستگی اجتماعی بار رفتار قلدری- قربانی در دانش‌آموزان با و بدون ناتوانی یادگیری انجام گرفته است. یافته پژوهش مبنی بر پایین بودن میزان شایستگی اجتماعی دانش‌آموزان با اختلال یادگیری در مقایسه با دانش‌آموزان بدون اختلال یادگیری با نتایج تحقیقات (اسوانسون و مالون، ۱۹۹۲، سابورنی، ۱۹۹۴، شافر و همکاران، ۲۰۱۲، وایت و چاپارو، ۲۰۰۸، فریلچ و شچمن به نقل از زاهد و همکاران، ۱۳۹۰) همخوانی دارد. در این پژوهش‌ها نتیجه‌گیری شده است که دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری در مقایسه با همسالان عادی خود دارای شایستگی اجتماعی پایین‌تری هستند و این نتیجه با یافته پژوهشی بیر، مینگ و مینگ (۲۰۰۲) در تناقض است. در این پژوهش نتیجه‌گیری شده است که بین دانش‌آموزان دارای ناتوانی‌های یادگیری و دانش‌آموزان عادی از نظر شایستگی اجتماعی و رفتاری تفاوت کمی وجود دارد. سوانسون و مالون (۱۹۹۲) نتیجه‌گیری کردند که دانش‌آموزان دارای ناتوانی‌های یادگیری، مهارت‌های حل مسئله اجتماعی ضعیف‌تر و

1. Malik, Balda & Punia
2. Frey, Hirschstein & Guzzo

رفتارهای اجتماعی قابل قبول (بریان، ورنر، پیرل، ۱۹۸۲)، افتراق نشانه‌های اجتماعی (گربر و زینک گراف، ۱۹۸۲) و در نظر گرفتن دیدگاه دیگری مهارت کمتری دارند (کراوتز، فاوست و شالوو، ۱۹۹۹). در واقع این پژوهش‌ها بیانگر این بود که شاید مشکلات اجتماعی این کودکان زمینه‌ی مشکلات رفتاری و هیجانی آن‌ها را ایجادکنند (دادگ، لانسفوربرکس، باتز، پتیت، فونتاین و پرایس، ۲۰۰۳). مشکلات اجتماعی این دانش‌آموزان ممکن است به نوبه خود بر دیدگاه‌شان درباره مدرسه تأثیر بگذارد؛ به طوری که پژوهش‌ها نشان داده‌اند که دانش‌آموزان بدون تعامل با همسالان با احتمال بیشتری دارای مشکلات رفتاری هستند که در نتیجه می‌تواند منجر به شکست تحصیلی و در نهایت منجر به ترک تحصیل شوند (دادگ، مک کلاسی و فلدمن، ۱۹۸۵). بنابراین، آموزش مهارت‌های اجتماعی، شیوه‌های برقراری ارتباط، کمک به دانش‌آموزان در زمینه دوست‌یابی و آگاه‌سازی اولیاء کودکان و مدرسه نسبت به مسائل دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری موجب می‌شود تا پذیرش توسط همسالان و رشد اجتماعی این قبیل دانش‌آموزان تا حدودی هموار و آسان‌تر شود و در این شرایط است که نشاط و طراوت و بهداشت روانی آن‌ها تأمین می‌شود و می‌تواند از بودن در مدرسه لذت ببرند.

با توجه به نتایج این پژوهش مبنی بر وجود بعضی مشکلات رفتاری، و رفتارهای توأم با پرخاشگری می‌توان به مسئولان و صاحب‌نظران حیظه‌ی مشکلات یادگیری پیشنهاد نمود که به مشکلات رفتاری کودکان ناتوان در یادگیری بیشتر توجه کنند و امکاناتی در جهت حل این مشکلات فراهم آورند. مهم‌ترین محدودیت‌های این پژوهش کم بودن تعداد نمونه‌ها و محدود بودن آن به یک شهر و یک مقطع تحصیلی بود. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده ضمن بررسی نمونه‌های بیشتر دانش‌آموزان مقاطع راهنمایی و دبیرستان نیز ارزیابی شوند. همچنین پیشنهاد می‌شود متغیرهای دیگر روانشناختی در دانش‌آموزان با ناتوانی‌های یادگیری مورد توجه و پژوهش پژوهشگران قرار گیرد تا زوایا و سهم عوامل مختلف روشن شود.

1. Bryan, Werner & Pearl
2. Gerber & Zinkgraf
3. Kravetz, Faust & Shalhav
4. Dodge, Lansfor, Burks, Bates & Pettit
5. Dodge, Mcclaskey & Feldman

انتقال این ارزیابی منفی اطرافیان به فرد سبب می‌شود تا وی کم‌تر در حوزه‌های اجتماعی فعالیت کند و در کناره‌گیری از امور اجتماعی تلاش کند و رابطه اجتماعی او با دیگران پرنقص و ناکارآمد شود. این ارزیابی منفی اطرافیان از یک سو و شکست‌های پی در پی تحصیلی و احساس حقارت از سوی دیگر سبب ایجاد احساس بی‌کفایتی و عدم شایستگی در فرد می‌شود.

نتایج دیگر نشان داد که دانش‌آموزان با ناتوانی یادگیری مشکلات رفتاری قلدری- قربانی بیشتری نسبت به دانش‌آموزان بدون ناتوانی یادگیری نشان می‌دهند. این یافته با نتایج پژوهش‌های (یو و همکاران، ۲۰۰۶ و شهیم، ۲۰۰۳) همسو است. براساس این پژوهش کودکان با ناتوانی‌های یادگیری در مقایسه با سایر همسالان بدون ناتوانی یادگیری مشکلات رفتاری، پرخاشگری، بدررفتاری و تکانشگری بیشتری از خود نشان می‌دهند. همچنین، همسو با این نتایج پژوهش یو و همکاران (۲۰۰۶) نیز حاکی از این بود که کودکان با ناتوانی یادگیری نسبت به کودکان بدون ناتوانی یادگیری دو برابر بیشتر احتمال دارد که سطوح بالایی از مشکلات رفتاری نشان دهند ناتوانی یادگیری یکی از علل تأثیر گذار و زیربنایی انجام رفتارهای قلدری می‌باشد. همچنین، دانش‌آموزان با ناتوانی یادگیری در معرض خطر برای قربانی شدن نیز می‌باشند. نتایج پژوهشی نشان می‌دهد که کودکان دچار ناتوانی یادگیری، در محیط خانه با مشکلات رفتاری بیشتر مواجه‌اند و از مهارت‌های اجتماعی کمتری برخوردارند (شهیم، ۲۰۰۳). با توجه به اثرات بسیار مخرب رفتارهای قلدرانه بر دانش‌آموزان قربانی قلدری لازم و ضروری بود تا در جهت روشن شدن چگونگی مواجهه با این پدیده و کاستن از اثرات مخرب آن بر زندگی دانش‌آموزان پژوهش‌هایی انجام شود. قلدری بیشتر در دانش‌آموزان عادی مورد بررسی قرار گرفته است و در زمینه دانش‌آموزان با اختلال یادگیری کمتر تحقیق صورت گرفته است. می‌توان بیان کرد که دانش‌آموزان دارای ناتوانی یادگیری شاید به علت انحراف ادراک شده از هنجارهای قالبی شایستگی اجتماعی و تحصیلی، منفی‌ترین حالت اجتماعی را در کلاس تلفیقی به خود می‌گیرند. همچنین این دانش‌آموزان ممکن است به دلیل تجربیات ناموفق، شایستگی اجتماعی نداشته باشند (گورمن، ۲۰۰۲؛ ترجمه نریمانی و دگرماندرو، ۱۳۸۳).

در تبیین مطالب ذکر شده، برخی پژوهشگران بر این باورند که دانش‌آموزان با ناتوانی یادگیری به نظر می‌رسد که در انتخاب

ناتوانی‌های یادگیری

سلیمانی، ا.، زاهد بابلان، ع.، فرزانه، ج.، و ستوده، م. (۱۳۹۰). مقایسه‌ی نارسایی هیجانی و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و بهنجار. *مجله‌ی ناتوانی‌های یادگیری*. (۱)، ۸۷-۹۳.

http://jld.uma.ac.ir/article_91.html

شهیم، س. (۱۳۸۲). مقایسه مهارت‌های اجتماعی و مشکلات رفتاری در دو گروه کودکان عادی و کودکان دارای ناتوانی‌های یادگیری در مدرسه و خانه. *مجله روانشناسی و تربیتی*. (۱)، ۱۳۸-۱۲۱.

https://jpsyedu.ut.ac.ir/article_10575.html

صفایی نایینی، ک.، نریمانی، م.، کاظمی، ر.، موسی‌زاده، ت. (۱۳۹۹). اثر بخشی روش‌های مصاحبه‌ی انگیزشی و آموزش تنظیم هیجان بر کاهش قلدری سنتی و سایبری و فرسودگی تحصیلی کاربر شبکه‌های اجتماعی مجازی. *روانشناسی مدرسه*. (۱)، ۹۶-۶۹.

http://jsp.uma.ac.ir/article_911.html?lang=fa

علامه، ع.، شهنی ییلاق، م.، حاجی یخچالی، ع.، و مهرابی زاده هنرمند، م. (۱۳۹۴). مقایسه خودکارآمدی در تعامل با همسالان و شایستگی اجتماعی در دانش‌آموزان پسر با رفتارهای پرخاشگرانه و عادی. *شناخت اجتماعی*. (۸)، ۱۲۳-۱۰۲.

https://sc.journals.pnu.ac.ir/article_2241_4.html

گنجی، م.، و گنجی، ح. (۱۳۹۲). *روانشناسی کودکان استثنایی براساس DSM-5*. تهران: انتشارات ساوالان.

<https://www.adinehbook.com/gp/product/9647609869>

گورمن، ج. (۲۰۰۲). *اختلالات هیجانی و ناتوانی‌های یادگیری در کلاس‌های ابتدایی*. ترجمه محمد نریمانی و ناصر دگرماندرواق (۱۳۸۳). چاپ اول، اردبیل، انتشارات نیک آموز.

<https://www.adinehbook.com/gp/product/9647875266>

نریمانی، م.، رجبی، س.، افروز، غ.، و صمدی خوشخو، ح. (۱۳۹۰). بررسی کارآمدی مراکز ناتوانی‌های یادگیری استان اردبیل در بهبود علایم اختلال یادگیری دانش‌آموزان. *مجله‌ی ناتوانی‌های یادگیری*. (۱)، ۱۰۹-۱۲۸.

http://jld.uma.ac.ir/article_93.html

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

اصول اخلاقی تماماً در این پژوهش رعایت شده است. شرکت کنندگان اجازه داشتند هر زمان که مایل بودند از پژوهش خارج شوند. همچنین همه شرکت کنندگان در جریان روند پژوهش بودند. اطلاعات آن‌ها محرمانه نگه داشته شد.

حامی مالی

این پژوهش هیچ‌گونه کمک مالی از سازمان‌های تامین مالی در بخش‌های عمومی، تجاری یا غیر انتفاعی دریافت نکرده است.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در طراحی، اجرا و نگارش همه بخش‌های پژوهش حاضر مشارکت داشتند.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان، این مقاله تعارض منافع ندارد.

منابع

اشکانی، ف.، و حیدری، ح. (۱۳۹۳). تأثیر آموزش تنظیم هیجانی بر بهزیستی روان شناختی و سبک‌های اسنادی دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری مقطع دبستان. *مجله‌ی ناتوانی‌های یادگیری*. (۱)، ۴-۶.

http://jld.uma.ac.ir/article_214.html

افروز، غ.، قاسم‌زاده، س.، تازیکی، ط.، مهاجرانی، م.، و والوند، م. (۱۳۹۳). اثربخشی مداخله‌های حسی- حرکتی بر افزایش دامنه‌ی توجه دانش‌آموزان با ناتوانی‌های یادگیری. *مجله‌ی ناتوانی‌های یادگیری*. (۱)، ۴-۳۷.

<https://www.magiran.com/paper/1337223>

بیرامی، منصور و علانی، پروانه. (۱۳۹۲). قلدری در مدارس راهنمایی دخترانه: نقش شیوه‌های فرزندپروری و ادراک از محیط عاطفی خانواده. *روانشناسی مدرسه*. (۳)، ۲-۳۸-۵۶.

http://jsp.uma.ac.ir/article_71.html

References

- Afroz, G. H., Ghasemzadeh, S., Taziki, T., Mohajerani, M. & Dalvand, M. (2014). Effectiveness of sensorimotor interventions to increase the attention span of students with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 4(1), 119-125. (Persian).
http://jld.uma.ac.ir/article_215_4.html?lang=en
- Ashkani, F & Heydari, A. (2014). Effects of emotional adjustment on psychological welfare and attributional styles of students with learning disabilities in primary school. *Journal of Learning Disabilities*, 4(1), 119-125. (Persian).
http://jld.uma.ac.ir/article_214_0.html?lang=en
- Bayrami, M., & Alaie, P. (2013). Bullying in female middle schools, the role of parenting styles and perception of family's emotional environment. *Journal of school psychology*, 2(3), 38-56. (Persian). http://jsp.uma.ac.ir/article_71.html
- Bear, G. G., Mince, K. M., & Manning, M. A. (2002). Self-concept of students with learning disabilities: A meta-analysis. *School psychology review*, 31, 405-427.
[Doi: 10.1080/02796015.2002.12086165]
- Bryan T, Werner M, Pearl R. (1982). Learning disabled student conformity responses to pro social and antisocial situations. *Learn Disabil Q*, 5(4), 344-352. [Doi: 10.2307%2F1510916]
- Coleman, J. M., & Minuet, A. M. (1992). Learning disabilities and social competence: A social ecological perspective. *Exceptional children*, 59, 234-240. [Doi: 10.2307/1510857]
- Crick, N. R., & Dodge, K. A. (1996). Social information-processing mechanisms in reactive and proactive aggression. *Child development*, 67 (3), 993-1002. [Doi: 10.2307/1131875]
- Dodge, K. A., Lansford, J. E., Burks, V. S., Bates, J. E., Pettit, G. S., Fontaine, R., & Price, J. M. (2003). Peer rejection and social information-processing factors in the development of aggressive behavior problems in children. *Child Development*, 74(2), 374-393.
[Doi: 10.1111/1467-8624.7402004]
- Dodge, K. A., McClaskey, C. L., & Feldman, E. (1985). Situational approach to the assessment of social competence in children. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 53(3), 344-353.
[Doi: 10.1037/0022-006X.53.3.344]
- Fraser, Wike, T. L. (2013). Promoting social competence and preventing childhood aggression: A framework for applying social information processing theory in intervention research. *Aggression and Violent Behavior*, 18 (2013), 357-364. [Doi: 10.1016/j.avb.2013.01.001]
- Freilich, R. & Shechtman, Z. (2010). The contribution of art therapy to the social. *The Arts in Psychotherapy*, 37(2), 97-105
[Doi: 10.1016/j.aip.2010.02.003]
- Frey, K. S., Hirschstein, M. K., & Guzzo, B. A. (2000). Second Step: Preventing aggression by promoting social competence. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 8(2), 102-112. [Doi: 10.1177/10634266000800206]
- Ganji, M & Ghanji, H (2012). *Exceptional child psychology based DSM-5*. Tehran: Savalan Publication. (Persian).
<https://www.adinehbook.com/gp/product/9647609869>
- Gerber, P. J, Zinkgraf, S. A. (1985). A comparative study of social-perceptual ability in learning disabled and nonhandicapped students. *Learning Disability Quarterly*, 5(4), 374-378.
[Doi: 10.2307/1510920]
- Glew, G. M., Fan, M. Y., Katon, W., & Rivara, F. P. (2008). Bullying and school safety. *The Journal of pediatrics*. 152(1), 123-8.
[Doi: 10.1016/j.jpeds.2007.05.045]
- Gorman, Jane, Cheng. (2002). *Emotional Disorders and Learning in Elementary Classes*. Translated by Mohammad Narimani and Nasser Degarmandrag, First Edition, Ardabil: Nik Amooz Publications.
<https://www.adinehbook.com/gp/product/9647875266>
- Gredler, G. R., & Olweus, D. (2003). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Malden, MA: Blackwell Publishing, *Psychology in the Schools*, 40(6), 699-700.
[Doi: 10.1002/pits.10114]
- Hughes, W., & Dawson, R. (1995). Memories of school: Adult dyslexics recall their school days. *Support for learning*, 10(4), 181-184.
[Doi: 10.1111/j.1467-9604.1995.tb00037.x]
- Kisner, J. A., & Gatlin, D. (1989). Correlates of peer rejection among children with learning disabilities. *Learn Disabil Q*, 12(2), 133-140.
[Doi: 10.2307/1510729]
- Kohen, M., & Rosman, B. L. (1972). A Social Competence Scale and Symptom Checklist for Preschool Child: factor dimension their crossinstrument generality, and longitudinal persistence. *Journal of Developmental Psychology*, 6, 430-444.
[Doi.org/10.22111/jeps.2014.2146]
- Kravetz, S., Faust, M., & Shalhav, S. (1999). LD, interpersonal understanding, and social behavior in the classroom. *J learn disabil*, 32(3), 248-255.
[Doi: 10.1177%2F002221949903200306]
- Leary, M. R., Schreindorfer, L. S., Haupt, A. L. (1995). The role of low self-esteem in emotional and behavioral problems: why is low self-esteem dysfunctional? *J Soc Clin Psychol*, 14(3), 297-314. [Doi: 10.1186%2Fs13034-017-0207-y]
- Lee, C. H. (2010). Personal and interpersonal correlates of bullying behaviors among Korean middle school students. *Journal of interpersonal violence*. 25(1), 152-76.
[Doi: 10.1177/0886260508329124]
- Lerner, J. W. (2012). *Learning disabilities: Theories, diagnosis, and Teaching strategies (9th Ed.)*. Boston: MA: Houghton Mifflin.
<https://www.amazon.com/Learning-Disabilities-Theories-Diagnosis-Strategies/dp/061822405X>

- Malik, S., Balda, S., & Punia, S. (2006). Socio-emotional behavior and social problem solving skills of 6–8 years old children. *Journal of Social Sciences*, 12 (1), 55-58. [Doi: 10.1080/09718923.2006.11978340]
- Mertens, N. B. L. (2010). *Social Competence in Bullies, Defenders and Neutrals: A Comparison* (Bachelor's thesis). [Doi: 10.22054/jep.2016.7385]
- Monahan, K. (2008). *The development of social competence from early childhood through middle adolescence: continuity and accentuation of individual differences over time*, unpublished doctoral Dissertation. [Doi: 10.1001/jama.285.16.2094]
- Morag, E. G. (1985). Validity of Kohn Social Competence Scale for USE with Elementary School Children. A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of master of education. University of British Columbia. [DOI:10.22111/jeps.2014.2146]
- Nansel, T. R., Overpeck, M., Pilla, R. S., Ruan, W. J., Simons-Morton, B., & Scheidt, P. (2001). Bullying behaviors among US youth: Prevalence and association with psychosocial adjustment. *Jama*, 285(16), 2094-100. [DOI: 10.1001/jama.285.16.2094]
- Narimani, M., Rajabi, S., Afrooz, G. H & Samadi Khoshkho, H. (2011). Effectiveness of learning disability centers in improving learning disorder symptoms of students in Ardabil, *Journal of learning disabilities* 1(1), 109 -128. (Persian). http://jld.uma.ac.ir/article_93.html?lang=en
- Nation, M., Vie no, A., Perkins, D. D., & Sentinels, M. (2008). Bullying in school and adolescent sense of empowerment: An analysis of relationships with parents' friends and teachers. *Journal of community & applied social psychology*, 18(3), 211-232. [DOI: 10.1002/casp.921]
- Olweus, D. (1996). *The revised Olweus Bully/Victim Questionnaire for Students*. Bergen, Norway: University of Bergen. [DOI:10.1017/CBO9780511584466.003]
- Patchin, J. W., Hinduja, S. (2011). Traditional and nontraditional bullying among youth: A test of general strain theory. *Youth and Society*, 43(2), 727-51. [DOI: 10.1177/0044118X10366951]
- Safaeinaeini, K., Narimani, M., Kazemi, R., & Mousazadeh, T. (2020). Effectiveness of Motivational Interview and Emotion Regulation Training on Reduction of Bullying traditional and cyber and Academic Burnout User Virtual Social Networking. *Journal of School Psychology*, 9(1), 69-96. http://jps.uma.ac.ir/article_911.html?lang=fa
- Schafer, T., Tipandjan, A., & Sedlmeier, P. (2012). The functions of music and their relationship to music preference in India and Germany. *International Journal of Psychology*, 47(5), 370–380. [DOI: 10.1080/00207594.2012.688133]
- Shahim, S. (2003). Comparison of social skills and behavioral problems in two groups of normal children and children with learning disabilities in school and home. *Journal of Psychology & Educational*. 33(1), 121-138. [Persian]. [DOI: 10.22098/JLD.2018.684]
- Sinio, M. (2013) being bullied by same-versus other sex peers: Does it matter for Adolescent victims? *Journal of clinical child & Adolescent psychology*, 42, 1-13. [DOI: 10.1080/15374416.2013.769172]
- Soleimani, I., Zahed Bablan, A., Farzaneh, J., & Sotoudeh, M. (2011). Comparison of emotional failure and social skills of students with normal and learning disorders. *Journal of learning disabilities*, 1 (1).87-93. http://jld.uma.ac.ir/article_91.html
- Subornei, E. J. (1994). Social – affective characteristics in early adolescents identified as learning disabled and nondisabled. *Learning disabilities Quarterly*, 17 (4) : 268 – 279. [DOI: 10.2307/1511124]
- Swanson, H. L., & Malone, S. (1992). Social skills and learning disabilities: A meta- analysis of the literature. *Social psychology review*, 21, 579 – 582. [DOI: 10.2307/1511051]
- Volk, A., Camilleri, J., Dane, A., & Marini, Z. (2012). If, when, and why bullying is adaptive. In T. Shackelford & V. Shackelford (Eds.), *Oxford handbook of evolutionary perspectives on violence, homicide, and war* (270–288). Toronto, ON: Oxford University -Press [DOI: 10.1177%2F1474704915613909]
- Wight, M. & Chapparo, C. (2008). Social competence and learning difficulties: Teacher Perception. *Australian Occupation Therapy Journal*, 55(4), 256-265. [DOI: 10.1111/j.1440-1630.2007.00706.x]
- Yu, J. W., Buka, S. L., Mc Cormick, M. C., Fitzmaurice, G. M., & Indurkha, A. (2006). Behavioral problems and the effects of early intervention on eight year old children with learning disabilities. *Matern Child Health J*, 10(4), 329-338. [DOI: 10.1007/s10995-005-0066-7]
- Zahid, A., Rajabi, S., & Omidi, M. (2012). Comparison of social adjustment, academic emotion and self-regulated learning in students with and without learning disabilities. *Journal of learning disabilities*, 2(1), 43-62. http://jld.uma.ac.ir/article_96_f7fc02af454ad636ca1c48a43a3d2a1a.pdf